

اظهار نظر کارشناسی درباره :

«لایحه سند الحاقی (پروتکل) ارزیابی اثرات زیست‌محیطی فرامرزی الحاقی به
معاهده (کنوانسیون) چهارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی دریای خزر
مصوب کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست»

حمید رضا تقوایی نجیب (گروه محیط زیست)

مشخصات لایحه

دوره دوازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۱۳۲

۱. مقدمه

دریای خزر به‌عنوان بزرگ‌ترین پهنه آبی محصور جهان، در حدود ۴۰۰ هزار کیلومتر مربع مساحت داشته و بیش از ۷۸ هزار میلیارد متر مکعب حجم دارد. حفاظت از این زیستگاه مهم آبی وظیفه مهمی است که در دهه‌های اخیر به‌علت مخاطرات متعدد زیست‌محیطی مورد توجه کشورهای مجاور آن قرار گرفته است. از یک‌سو، وجود ذخایر نفت خام و گاز موجود در آن که بدون رعایت کافی ملاحظات محیط زیستی به‌دست بعضی از کشورهای حاشیه سواحل که مورد استخراج و بهره‌برداری قرار می‌گیرند و موجب آلوده شدن محیط می‌شوند و از سوی دیگر منابع آلاینده‌ای که در سواحل آن جای دارند، نظیر آلاینده‌هایی که از مراکز صنعتی، زمین‌های کشاورزی و پساب‌های شهری به محیط آبی بسته‌ای همچون دریای خزر سرازیر می‌شوند موجب می‌گردند که این دریا، به‌عنوان یک محیط بسته با فشارهای روزافزونی روبه‌رو شود و این مسئله نیازمند توجه بیشتر کشورهای منطقه است. برنامه کلی حفاظت از محیط زیست این دریا به‌دنبال پیگیری و تلاش‌های ایران و کشورهای ساحلی دریای خزر در سال ۱۳۸۲ تدوین شد و کنوانسیون چهارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی دریای خزر (کنوانسیون تهران) مشتمل بر یک مقدمه و ۳۷ ماده به تصویب هر ۵ کشور ساحلی دریا شامل جمهوری اسلامی ایران، فدراسیون روسیه، جمهوری آذربایجان، جمهوری قزاقستان و ترکمنستان رسید و [قانون کنوانسیون چارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی دریای خزر](#) در تاریخ ۱۳۸۴/۰۳/۱۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. سند الحاقی (پروتکل) ارزیابی اثرات زیست‌محیطی فرامرزی الحاقی به معاهده (کنوانسیون) چهارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی دریای خزر به‌منظور پیشگیری، کاهش و مهار آلودگی محیط زیست دریایی و اراضی آسیب‌پذیر نزدیک دریا و ارتقای حفاظت از تنوع زیستی و استفاده معقول از منابع طبیعی آن و حمایت از سلامت انسانی در قالب لایحه در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۰۴ به مجلس شورای اسلامی ارائه گردید. این لایحه پس از طی تشریفات قانونی و بررسی کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست با انجام اصلاحات جهت تصویب به صحن مجلس شورای اسلامی ارائه شده است.

گروه: محیط زیست

نوع گزارش:

طرح/لایحه

نظارتی

راهبردی

پیش‌نویس قانونی

شماره مسلسل:

۲۵۰۱۹۲۵۱-۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱/۲۳

۲. اظهار نظر کارشناسی درباره مصوبه

در حال حاضر تنها چهارچوب قانونی که در زمینه همکاری‌های محیط زیستی بین کشورهای ساحلی دریای خزر وجود دارد، معاهده (کنوانسیون) چهارچوب حفاظت از محیط زیست دریای خزر (کنوانسیون تهران) است. براساس بند «۳» ماده (۷۱) کنوانسیون تهران، «طرف‌های متعاقد در گسترش پروتکل‌هایی که خط‌مشی ارزیابی اثرات محیط زیستی دریای خزر را در چهارچوب فرامرزی تعیین می‌کند، همکاری خواهند نمود».

با وجود آنکه در متن کنوانسیون تهران، به لزوم همکاری‌های منطقه‌ای در زمینه ارزیابی اثرات محیط زیستی اشاره شده است، اما جزئیاتی در مورد مسئولیت کشورها، نحوه همکاری و فعالیت‌هایی که شامل این ارزیابی خواهد بود در متن کنوانسیون ذکر نشده است. لذا ضرورت وجود قوانین قابل اتکا در این زمینه به‌عنوان پشتوانه و ابزار مدیریتی محکم الزامی است.

براساس «سند الحاقی (پروتکل) ارزیابی اثرات زیست‌محیطی فرامرزی» کشورهای عضو متعهد می‌گردند تا پیش از اجرای طرح‌های بزرگ که احتمال دارد اثرات سوء فرامرزی برای سایر کشورها در منطقه دریای خزر ایجاد کنند، مطالعات ارزیابی اثرات زیست‌محیطی انجام داده و گزارش آن را به دبیرخانه کنوانسیون و کشورهای عضو درخواست‌کننده ارائه دهند. پیوست یک این سند الحاقی (پروتکل) شامل فهرست هر فعالیت یا تغییر عمده در یک فعالیت پیشنهادی است که در قلمرو تحت صلاحیت یکی از کشورها به اجرا در خواهد آمد و براساس این سند الحاقی (پروتکل) می‌تواند نیازمند انجام مطالعه ارزیابی اثرات زیست‌محیطی فرامرزی باشد یا نباشد. [۱]

متن مصوب کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست به شرح زیر است:

ماده واحده - سند الحاقی (پروتکل) ارزیابی اثرات زیست‌محیطی فرامرزی الحاقی به معاهده (کنوانسیون) چهارچوب حفاظت از محیط زیست دریای خزر مشتمل بر یک مقدمه و بیست و سه ماده و سه پیوست به شرح پیوست تصویب و اجازه مبادله اسناد آن داده می‌شود.

تبصره - رعایت اصول هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در مورد هرگونه اصلاح سند الحاقی (پروتکل) الزامی است.

در جدول ۱ مقایسه متن پیشنهادی تبصره ماده واحده لایحه دولت و مصوب کمیسیون آورده شده است. باتوجه به بررسی صورت گرفته، تبصره پیشنهادی کمیسیون نیازمند اصلاحات جزئی می‌باشد. از این رو پیشنهاد می‌شود تبصره ذیل ماده واحده به شکل زیر اصلاح شود: «تبصره: در اجرای این سند الحاقی (پروتکل)، رعایت اصول هفتاد و هفتم (۷۷) و صد و بیست و پنجم (۱۲۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران الزامی می‌باشد».

جدول ۱. مقایسه متون پیشنهادی لایحه، نظر مرکز پژوهش‌ها و مصوبه کمیسیون کشاورزی

متن تبصره لایحه پیشنهادی دولت	متن تبصره مصوب کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست	متن پیشنهادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
رعایت اصل هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در مورد هرگونه اصلاح پروتکل الزامی است.	تبصره: رعایت اصل هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در مورد هرگونه اصلاح سند الحاقی (پروتکل) الزامی است.	در اجرای این سند الحاقی (پروتکل)، رعایت اصول هفتاد و هفتم (۷۷) و صد و بیست و پنجم (۱۲۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران الزامی است.

۳. جمع‌بندی

برای دستیابی به زیست‌بوم پایدار در محیط زیست دریای خزر و پیرامون آن، بایستی میثاق‌ها و مقرراتی حاکم بر کلیه کشورهای ساحلی این دریا وضع و با همکاری و نظارت آنها اجرایی شود. کنوانسیون تهران اولین گام در جهت نظم و انسجام بخشیدن به برنامه‌های حفاظت از محیط زیست دریایی خزر شناخته می‌شود که با تصویب و اجرای سند الحاقی (پروتکل) ارزیابی اثرات

زیست‌محیطی فرامرزی الحاقی به معاهده (کنوانسیون) چهارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی خزر چهارچوب حفاظت از این زیست بوم تقویت خواهد شد. جمع‌بندی بررسی‌ها بر روی ماده‌واحد و تبصره به شرح جدول ۲ و ۳ ارائه می‌شود.

جدول ۲. چکیده جمع‌بندی اظهارنظر بر روی متن مصوبه کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست

ردیف	عنوان	موافق	مخالف	موافقت با انجام اصلاحات جزئی	ارجاع به کمیسیون
۱	ماده واحد	*			
۲	تبصره			*	

جدول ۳. جمع بندی اظهارنظر بر روی متن مصوبه کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست

ماده تبصره	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
ماده واحد-سند الحاقی (پروتکل) ارزیابی اثرات زیست‌محیطی فرامرزی الحاقی به معاهده (کنوانسیون) چهارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی خزر مشتمل بر یک مقدمه و بیست و سه ماده و سه پیوست به شرح پیوست تصویب و اجازه مبادله اسناد آن داده می‌شود.	*				نظر به اهمیت حفاظت از محیط زیست دریای خزر و لزوم تقویت چهارچوب ارزیابی زیست‌محیطی این دریاچه، تصویب و اجرای این کنوانسیون لازم است و متن مصوب کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست مورد تأیید است.	
تبصره- رعایت اصل هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در مورد هرگونه اصلاح سند الحاقی (پروتکل) الزامی است.			*		پیشنهاد می‌شود متن اصلاحی پیشنهادی جایگزین شود.	تبصره: در اجرای این سند الحاقی (پروتکل)، رعایت اصول هفتاد و هفتم (۷۷) و صد و بیست و پنجم (۱۲۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران الزامی می‌باشد.

منابع و مأخذ

[۱] مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، اظهارنظر کارشناسی درباره: «لایحه پروتکل ارزیابی اثرات زیست‌محیطی فرامرزی الحاقی به کنوانسیون چارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی خزر» (شماره مسلسل ۱۷۴۲۵)، ۱۳۹۹.